

Mr. sc. Borislav Blažević, dipl.iur.
predsjednik Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske

MIRENJE U SPOROVIMA IZ NADLEŽNOSTI TRGOVAČKIH SUDOVA

U trgovačkim sudovima u Republici Hrvatskoj u tijeku prošle godine primljeno je ukupno 166.607 predmeta, a od toga samo 15.652 parničnih predmeta, ostalo su registarski, stečajni, ovršni i drugi predmeti. U 2002. godini, kao i u 2001. godini, primljeno je oko 185.000 predmeta, a od toga parničnih oko 20.000. Iako je 2003. godine riješeno nešto više predmeta nego što je primljeno, zaostaci iz ranijih godina čine masu predmeta koji znatno odgađaju rješavanje novih predmeta, a to su u pravilu predmeti od izuzetne važnosti za funkcioniranje gospodarstva u Hrvatskoj, ali i za gospodarsku razmjenu s inozemstvom.

Prema Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, koji je stupio na snagu 1. prosinca 2003. godine ("Narodne novine", broj 117/03), stvarna nadležnost trgovačkih sudova propisana je odredbama članka 34.B Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP). Iako se u tom članku u deset točaka navode sporovi u kojima su stvarno nadležni trgovački sudovi za rješavanje, mišljenja smo, a na to upućuju iskustva drugih zemalja, kako će se postupci mirenja s određenim uspjehom moći provoditi u sporovima što proizlaze iz trgovačkih ugovora i sporovima za naknadu štete koji proizlaze iz tih ugovora između osoba koje obavljaju gospodarsku djelatnost (toč. 1.), u sporovima koji se odnose na zaštitu i uporabu industrijskog vlasništva, autorskog prava i srodnih prava, i drugih prava intelektualnog vlasništva, na zaštitu u uporabu izuma i tehničkog unapređenja te tvrtke (toč. 8.), kao i u sporovima u povodu djela nelojalne tržišne utakmice, monopolističkih sporazuma i narušavanja ravnopravnosti na jedinstvenom tržištu Republike Hrvatske (toč. 9.).

I prije donošenja Zakona o mirenju, stranke su mogle tijekom cijelog postupka pred parničnim sudom prvog stupnja zaključiti nagodbu o predmetu spora (sudska nagodba), a osoba koja namjerava podići tužbu, može preko nižeg suda prvog stupnja na čijem području protivna strana ima prebivalište, pokušati postići nagodbu, s time da sud kojemu je takav prijedlog upućen poziva protivnu stranu i upoznaje je s prijedlogom o nagodbi (članak 321. ZPP-a). Činjenica je da su suci, a i stranke, nedovoljno koristili tu procesnu mogućnost za rješavanje spornog odnosa, a zanemariv je broj sklopljenih nagodbi od 2-3% u odnosu na broj parničnih predmeta. Za postizanje sudske nagodbe, kao i za

postizanje mirenja, potrebne su, ne samo pravne nego i određene psihološke tehnike, za koje većina sudaca nije dovoljno obučena, pa je i to bitan razlog izostanka većega broja nagodbi u sudskim sporovima. U posljednjih nekoliko godina u Nizozemskoj i Sloveniji, na temelju približno istih odredbi o sudskoj nagodbi, organizirano je provođenje mirenja, odnosno medijacije u posebnim sudskim odjelima i s dodatno obučanim sucima za taj posao. To provodi manja skupina sudaca bez ikakve naknade, obavljajući i dalje svoj sudački posao. Predmeti koje okončaju provodeći mirenje među strankama, ulaze u sudsku statistiku sudaca koji su stranke uputili na postupak mirenja. Entuzijizam toga dijela sudaca izmiritelja za svaku je pohvalu.

Upućujuću podlogu za donošenje Zakona o mirenju u Hrvatskoj dala je i odredba članka 19. Zakona o obveznim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO), prema kojoj će sudionici u obveznom odnosu nastojati sporove rješavati usklađivanjem, posredovanjem ili na drugi miran način. Jedino ograničenje za takvo rješavanje sporova na miran način sadržano je glede obveznih odnosa u odredbi članka 10. ZOO-a (prema kojoj se obvezni odnosi ne mogu uređivati suprotno Ustavu Republike Hrvatske, prisilnim propisima te moralu društva) te u odredbi članka 12. ZOO-a, prema kojoj su, u zasnivanju obveznih odnosa i ostvarivanju prava i obveza iz tih odnosa, sudionici dužni pridržavati se načela savjesnosti i poštenja.

Iako ne na mirenje, ali na alternativan način rješavanja sporova, upućujući i odredbe članka 102. ZOO-a, prema kojima ugovorne strane mogu predvidjeti kako će, u slučaju nesuglasnosti u pogledu smisla i domašaja ugovornih odredbi, netko treći tumačiti ugovor, i u tome slučaju, ako ugovorom nije drukčije predviđeno, stranke ne mogu pokrenuti spor pred sudom ili drugim organom, dok prethodno ne pribave tumačenje ugovora, osim ako treća osoba odbije dati tumačenje ugovora. Iako to tumačenje osim ako treća osoba odbije dati tumačenje ugovora. Iako to tumačenje nema obvezujući pravni učinak, ako se stranke slože i ne pokrenu spor pred sudom, to bi tumačenje riješilo sporni odnos.

Daljnji iskorak za pokušaj mirnog rješenja spora zakonodavac je prilikom posljednje Novele ZPP-a unio u odredbe članka 186a., prema kojima je osoba koja namjerava podnijeti tužbu protiv Republike Hrvatske dužna prije podnošenja tužbe obratiti se nadležnom Državnom odvjetništvu sa zahtjevom za mirno rješenje spora. Ako se nakon toga obraćanja postigne nagodba, ona ima svojstvo ovršnosti. Ako zahtjev za mirno

rješenje ne bude prihvaćen ili o njemu ne bude odlučeno u roku tri mjeseca od njegova podnošenja, podnositelj zahtjeva može podnijeti tužbu nadležnom sudu, a ranije podnijetu tužbu protiv Republike Hrvatske sud će odbaciti.

Zakon o mirenju već u odredbi prvoga članka upućuje na mirenje u gospodarskopравnim sporovima, i na prvome mjestu za tu mogućnost navodi područje trgovačkih imovinskopравnih sporova.

Iskustva u zemljama u kojima se uspješno rješavaju sporovi mirenja upućuju kako se to u pravilu najviše, u odnosu na ukupan broj predmeta, provodi u trgovačkim sporovima, gdje su stranke u većini slučajeva manje emocionalno, a više interesno uključene u ishod postupka.

Kako su na kraju 2003. godine u svim trgovačkim sudovima ostala neriješena 18.482 parnična predmeta, za očekivati je kako će suci trgovačkih sudova iskoristiti zakonsku odredbu iz članka 16. Zakona o mirenju te u dijelu predmeta preporučiti strankama pokretanje postupka mirenja. Svakako da će u početku trebati odabrati manji broj predmeta za tu mogućnost, i u sporovima gdje stranke imaju od ranije poslovni odnos i po prirodi stvari i djelatnosti imaju potrebe nastaviti poslovno surađivati. Ograničavajući element za masovnije preporučivanje strankama da pokrenu postupak mirenja je za sada postojanje samo jednog centra za mirenje pri Hrvatskoj gospodarskoj komori u Zagrebu. Osnivanje više centara za mirenje i trgovačkih društava za mirenje, odnosno kad bi se uz ostalo bavili i tom djelatnošću, otvorilo bi mogućnosti sucima za brojnija preporučivanja postupka mirenja. Nadamo se kako će se uskoro centar za mirno rješavanje sporova osnovati pri Hrvatskoj odvjetničkoj i Hrvatskoj obrtničkoj komori, te podružnice ili posebni centri za mirenje u većim, a zatim i manjim gradovima.

U početku bi bilo dobro da se i dio sudaca trgovačkih sudova uključi u liste izmiritelja u centrima i trgovačkim društvima za mirenje, i to bez naknade. Jedan dio sudaca prošao je obuku za izmiritelje koju su uspješno organizirale udruge i asocijacije iz SAD i Engleske. Bitno je da taj postupak uspješno započne. Prvi koraci u tome bili su prije desetak godina u Sjedinjenim Američkim Državama, gdje se sada mirenjem i drugim alternativnim načinima (bez sudske presude) rješava oko 95 posto sporova, a to je znatno jeftinije i bolje za stranke i državu. U Njemačkoj je taj omjer oko 20 posto, a i Engleska ima korisna iskustva i rezultate.

Ako se predmetni spor ne riješi mirenjem, stranke kao ni sud, ništa ne gube, jer bi se nastavilo vođenje sudskog postupka na trgovačkom sudu. Koliko je bitna obuka stranih, a nadamo se uskoro i naših stručnjaka za izmiritelje, potvrđuju i statistički podaci za 2003. godinu, prema kojima se suci koji su prošli tu obuku, koriste stečenim znanjima i tehnikama za okončanje spora sudskom nagodbom i u tome su, u odnosu na druge suce, u naglašenoj prednosti. Svakako, to je prednost i za stranke, pa i Visoki trgovački sud RH, jer u tim predmetima nema žalbe i daljnega suđenja.

Za masovnija provođenja mirenja trebat će s centrima i trgovačkim društvima za mirenje postići određene pisane dogovore, kako stranke, a i sudski predmeti u postupku mirenja ne bi bili u neizvjesnosti, te da bi se predmet okončao i na sudu ili nastavio sudski postupak. U to reguliranje uključit će se sudovi i centri, odnosno trgovačka društva za mirenje. Prve korake već čini i Hrvatska udruga za mirenje (HUM), ne samo objavljivanjem stručnih tekstova, nego i usmenim dogovorima u premošćivanju administrativnih nedoumica i nedovoljnog reguliranja.

Članovi Hrvatske udruge za mirenje naći će se na popisu izmiritelja svih centara i trgovačkih društava za mirenje. Ohrabruje podatak kako je pri centru za mirenje Hrvatske gospodarske komore već pokrenuto nekoliko slučajeva za mirenje, a neki su već i okončani. Očito se nalazimo u prijelomnoj fazi uvođenja mirenja u sudskim postupcima pred sudovima, pa time i u trgovačkim sporovima. To zahtijeva rad, stjecanje dodatnih znanja, ali i entuzijazam pojedinaca koji su kod nas pioniri u tom poslu. Ti entuzijasti će jednoga dana biti priznati stručnjaci za mirno rješavanje sporova. Oni će djelovati na korist i zadovoljstvo svoju, hrvatskoga pravosuđa i gospodarstva, te moći pružiti stručnu pomoć i edukaciju pravnim sustavima zemalja i sredinama koji još nisu započeli posao provođenja mirenja u sudskim postupcima.